

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Постановка проблеми у загальному вигляді... Національна доктрина розвитку освіти вказує на мету державної політики щодо створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України. Тому одним з пріоритетних напрямків розвитку освіти є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу для розвитку творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості.

З цього приводу все більше уваги надається саме реалізації управління розвитком творчої особистості студента, що базується на врахуванні сучасних вітчизняних і світових педагогічних концепцій і теорій, духовній взаємодії суб'єктів педагогічного процесу в освітніх закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблемі дослідження педагогічної творчості та особливостям підготовки до неї майбутніх вчителів приділяли увагу В.Кан-Калик, Н.Кічук, Л.Лузіна, М.Нікандров, С.Сисоєва та ін. Процес розвитку творчого потенціалу студентів під час навчально-пізнавальної діяльності досліджували С.Гасанов, П.Кравчук, В.Лисовська, О.Приходько та ін.

Шляхи інтенсифікації професійної підготовки майбутніх вчителів до творчої педагогічної діяльності вивчали В.Андрєєв, Н.Гузій, Ю.Карпова та ін. Проблема формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості розглядали Н.Бружукова, З.Левчук, А.Линенко та ін. Проблема підготовки майбутніх вчителів до формування творчої особистості учня, розвитку його потенційних можливостей досліджували В.Моляко, О.Кульчицька, С.Сисоєва, Т.Сущенко та ін.

Роботи іноземних дослідників Дж.Гільмера, А.Краллі, Ф.Лезера, Х.-Г.Мелорна, Я.Хлавса присвячені психології творчості, формуванню творчої особистості, виявленню творчої обдарованості.

Проблема формування творчого типу особистості сучасного педагога висвітлено в працях Ю.Бабанського, В.Загвязинського, Н.Кузьміної, В.Сластьоніна, О.Щербакова та ін.

У дослідженнях В.Мерліна, Н.Петрової, Г.Філонова та інших продуктивно розглянуто проблема індивідуального стилю діяльності особистості як найважливішої ознаки її творчого характеру.

Таким чином, у розглянутих дослідженнях широко висвітлюється проблема розвитку творчої особистості, але недостатньо розглянуто саме організаційно-управлінський аспект цього процесу.

Формулювання цілей статті... Саме тому метою статті є обґрунтування необхідності управління процесом розвитку творчої особистості студента.

Виклад основного матеріалу дослідження... Поняття "управління" ґрунтовно увійшло у вжиток багатьох галузей знань. У широкому філософському розумінні управління – це "елементарна функція організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), яка забезпечує збереження їх структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію програми, мети діяльності" [7].

Тлумачний словник з управління [6] дає таке визначення: "Управління – це процес цілеспрямованого впливу керуючої підсистеми або органу управління на керовану підсистему або об'єкт управління з метою забезпечення його ефективного функціонування та розвитку".

М.Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоурі [3] вважають, що "управління – це процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для того, щоб сформулювати та досягти мети організації".

Таким чином, управління діяльністю студентів має дві головні мети. Перша – це організація навчально-виховного процесу, а друга – забезпечення ефективного функціонування та розвитку особистості студентів.

Під педагогічним управлінням творчою навчальною діяльністю студента будемо розуміти діяльність педагога щодо відбору, вдосконалення і застосування системи цілей, змісту, форм і методів планування, організації, координування і коригування, контролю і діагностики навчально-виховного процесу, що сприяє розвитку творчих можливостей окремої особистості.

Виходячи із концепцій визначення здібностей Б.Ананьєва, В.Шадрікова і професійних здібностей Б.Федоришина, творчі можливості розглядаються як такі, що відображають індивідуальні особливості розвитку і вияву творчих якостей особистості і зумовлюють її здатність до творчості. Водночас творчі можливості – це відносно самостійна, динамічна система творчих якостей особистості, пов'язана з її інтелектом, умовами розвитку, яка формується, розвивається, виявляється у творчій діяльності і забезпечує розвивальну взаємодію особистості з оточуючою дійсністю. Виходячи з цього, сформованість творчої особистості визначається актуальним рівнем розвитку її творчих можливостей.

Згідно з поглядами С.Сисоєвої [5], здійснення періодичного діагностичного контролю за розвитком творчих можливостей студента в процесі навчання стає необхідною умовою ефективності розвитку його особистості. Кожний вияв творчих можливостей в навчальній діяльності визначається: природженими задатками, особливостями нейрофізіологічної сфери; індивідуальними особливостями психічних процесів; творчими вміннями, пов'язаними з природженими задатками, набутих досвідом, організацією сенсорних і моторних полів мозку; спрямованістю на творчу діяльність; характерологічними особливостями. Дослідник робить висновок, що система творчих якостей особистості учня відображає його спрямованість на творчу діяльність, характерологічні особливості, творчі вміння та індивідуальні особливості психічних процесів.

Ми погоджуємося з В.Андрєєвим [1], який наголошує, що педагогічний процес – це діалектична єдність педагогічного управління й самоуправління особистості і колективу вихованців у різних видах діяльності з метою всебічного й гармонійного розвитку останніх.

Таким чином, управління має виступати в єдності трьох своїх сторін – змісту, організації, процедур здійснення (технології) і є інтегрованим процесом планування, організації, координації, мотивації і контролю, необхідним для досягнення цілей навчання.

Будь-яке управління, як вид людської діяльності, починається з її уявного програвання, моделювання, тобто з дії-планування. Далі треба визначити, хто і яку роботу буде виконувати, хто із суб'єктів кому підлеглий і з ким пов'язаний, з ким взаємодіє по вертикалі і горизонталі, тобто вибудувати структуру організації й організаційну структуру управління.

Сучасна теорія управління включає до себе такі його типи як програмно-цільове, управління за кінцевим результатом, реактивне, або управління за відхиленнями, випереджене, циклічне, розімкнуте, випереджаюче, мотиваційне.

Найбільш ефективним видом є управління за кінцевими результатами у процесі досягнення визначених цінностей. В.Зверева, В.Крижко, І.Ладенко, Л.Любомирський, Є.Павлютенков, М.Поташник, П.Третьяков відзначають головні особливості та позитивні якості цього управління – це системна інтеграція різних видів діяльності і надання їх цілям педагогічного змісту, незважаючи на особливості цих видів діяльності.

Тому, у навчально-виховному процесі ми пропонуємо види діяльності, які спрямовані на:

- досягнення оптимальних результатів у розвитку особистості;
- створення творчої атмосфери серед учасників навчально-виховного процесу;
- створення індивідуальної системи неперервної роботи із самовдосконалення кожного студента;
- самовизначення студентів в усіх сферах університетського життя через індивідуальний вибір;
- утвердження в колективі демократичного стилю спілкування, свободи критики, творчих дискусій;
- створення умов для самореалізації особистості студента під час дозвілля, підвищення його загальної культури.

Такими видами діяльності є по-перше творчі ситуації, які можна створити в процесі розв'язання творчих задач, вирішення навчальних проблем, дискусій, критичного аналізу прочитаного, виконання різноманітних творчих завдань, навчальної експериментальної і дослідницької діяльності, ігрових ситуацій. По-друге, участь у різноманітних конкурсах, КВК, творчих вечорах, робота над творчими проектами.

Наведемо приклад проведення конкурсу з педагогічної майстерності, який сприяє синтезу, інтеграції набутого, є нагода ще раз повернутись до вивченого, більшою мірою на рівні самоаналізу й самооцінки педагогічної діяльності.

За В.Дубровською [2] виділяємо три взаємозалежних етапи, що становлять єдину систему розвитку професіоналізму педагогів у конкурсах педагогічної майстерності.

I етап – входження педагога в конкурс, на якому відбувається усвідомлення власних можливостей і готовності брати участь у конкурсі професійної майстерності.

II етап – власне конкурсний, на якому відбувається розкриття здібностей, особистісних і професійних якостей конкурсанта, його утвердження в конкурсі, підтвердження професійного рівня.

III етап – постконкурсний, на якому відбувається прогнозування подальшої діяльності конкурсанта, можлива перспектива змін професійної «Я»-концепції, утвердження професійної позиції, більш глибоке осмислення гуманістичних, соціальних, професійних цінностей, необхідність для зростання професійної успішності.

Оцінює роботу студентів журі. До нього входять викладач, який працює з групою впродовж усього курсу навчання, викладачі та студенти з інших груп, запрошені вчителі. Виступи студентів записують на відеоплівку для використання на заняттях.

Журі разом зі студентами обговорює результати конкурсу, висловлює побажання щодо вдосконалення педагогічної майстерності.

I. Конкурс: Педагогічна розминка.

Про що йдеться ? (на столах – сигнальні картки)

Кому належать мудрі вислови?

Критерії: точність відповідей;

II. Конкурс: Аукціон творчих ідей.

Перевірити знання основних педагогічних понять та змісту робіт класиків педагогічної думки (працюють творчі групи). Кожна група одержує педагогічну проблему і розв'язує її. Оцінюється участь у обговоренні, уміння знаходити спільну мову, як адаптуватися у групі, активність, творчість.

Критерії: активність у обговоренні ідей; уміння знаходити спільну мову; уміння швидко адаптуватися; творчість; організованість.

III. Конкурс: Муза педагогіки.

Якою ви її бачите ? (малюнок, вірш, танок, схема, демонстрування сценки тощо)

Захист проекту – вільний.

Критерії: оригінальність; творчість; емоційність; артистичність.

IV. Конкурс: Педагогічна алхімія.

Скласти рецепт відповідно завдання. (Наприклад: вічної молодості вчителя; як стати вчителем)

Критерії: оригінальність; точність рецепту використання афоризмів; літературна мова.

V. Конкурс: Педагогічна казка.

Продемонструвати артистичність, винахідливість. Учасникам пропонується скласти нову казку або переробити існуючу на педагогічний лад.

Критерії: артистичність; доречність міміки та пантоміміки; влучність втілення в образ; оригінальність, творчість; уміння працювати у мікрогрупах.

VI. Конкурс: моделювання фрагментів уроку, моделювання ситуацій уроку, моделювання психолого-педагогічної ситуації.

Тема, етап уроку – за вибором студентів.

Студенти захищатимуть певну педагогічну ідею, спільно опрацьовуючи літературу, обговорюючи головні питання аналізу, розробляючи сценарій та режисуру виступу.

Роботу студентів оцінюють за критеріями: цілеспрямованість діяльності; її орієнтація на діалогічну взаємодію зі слухачами; доцільність засобів встановлення контакту, розвитку пізнавальної активності учнів; культура та естетична виразність мовлення, зовнішнього вигляду, поведінки; рівень саморегуляції і самоконтролю діяльності.

При організації конкурсу необхідно враховувати, що творча навчальна діяльність студентів повинна плануватися з урахуванням окремих етапів творчого процесу, оскільки основним етапам творчого процесу відповідають різні складові кінцевого продукту творчої діяльності. Тим самим забезпечується можливість педагогічного управління творчою діяльністю студентів.

Важливу роль у формуванні творчої особистості грає саме самостійна діяльність. Основне завдання організації самостійної роботи студентів полягає у створенні психолого-дидактичних умов розвитку інтелектуальної ініціативи й мислення на різних заняттях. Основним принципом організації СРС повинне стати переведення студентів на індивідуальну роботу, тобто перехід від формального виконання завдань (при пасивній ролі студента) до пізнавальної активності з формуванням власної думки при вирішенні поставлених проблемних питань і завдань. Ціль самостійної роботи студентів – навчити студента осмислено й самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, а потім – з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації й самовиховання, щоб прищепити вміння постійно підвищувати свою кваліфікацію. Вирішальна роль в організації самостійної роботи студентів належить викладачеві, котрий повинен працювати не зі студентом «взагалі», а з конкретною особистістю, з її сильними й слабкими сторонами, індивідуальними здібностями й схильностями. Завдання викладача – побачити й розвинути кращі якості студента як майбутнього фахівця високої кваліфікації. Щоб розвинути позитивне ставлення студентів до позааудиторної самостійної роботи, треба на кожному її етапі роз'яснити мету діяльності, контролювати розуміння її студентами, поступово формуючи в них уміння самостійної постановки завдання й вибору мети.

З позицій управлінського підходу до організації самостійної роботи студентів, управління самостійною роботою майбутніх фахівців ми розуміємо як цілеспрямовану діяльність викладачів, що забезпечує ефективне функціонування навчального процесу та розвиток суб'єктів управління, насамперед їх професійних здібностей.

Підготовка майбутніх спеціалістів при організації та управлінні самостійною роботою студентів стає ефективною за умови врахування викладачем функцій педагогічного управління цим процесом, серед яких ми визначили такі. організаційної, коригувальної та контролювальної. З іншого боку, в професійній діяльності

викладача з організації самостійної роботи учнів, крім прямого управління, де об'єктом впливу є особистість, необхідно враховувати також принципи непрямого управління. Можна сказати, що чим більш досконалий і сприятливий клімат управління процесом самонавчання, тим ефективнішим є професійний розвиток майбутніх фахівців.

У традиційній системі освіти викладач вважається основним і найбільш компетентним носієм знань, до того ж і контролюючим суб'єктом пізнання, тоді як за нової парадигми освіти викладач більше виступає в ролі організатора самостійної активної пізнавальної діяльності, він стає компетентним консультантом і помічником студентів. Його професійні вміння спрямовуються не просто на контроль знань і вмінь, а на діагностику їх діяльності з метою надання своєчасної допомоги, сприяти уникненню труднощів кваліфікованими діями, які виникають у пізнанні і застосуванні знань. Ця роль значно складніша, ніж у традиційному навчанні, і вимагає більш високого ступеня педагогічної майстерності. Педагогічні технології організації і управління самостійною роботою студентів передбачають диференційований підхід з урахуванням рівня інтелектуального розвитку студентів, а також професійної і загальнотеоретичної підготовки, особистих можливостей і задатків.

Висновки... Таким чином, організаційно-управлінська діяльність з боку викладачів, яка спрямована на кінцевий результат у процесі досягнення повної реалізації творчих можливостей сприяє розвитку творчої особистості студента.

Література

1. Андреев В.И. Педагогика: Учебный курс для творческого саморазвития /В.И.Андреев . – 2-е изд. – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 51 с.
2. Дубровская В.А. Влияние конкурсов педагогического мастерства на развитие профессиональных педагогов: Автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.01 /В.А.Дубровская. – Кемерово, 2007. – 20 с.
3. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: / М.Х. Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоури. – Пер. с англ. – М.: Академия, 1999. – 800 с.
4. Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
5. Сисоєва С.О. Основы педагогічної творчості: Підручник /С.О.Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
6. Толковый словарь по управлению. – М.: Издательство «Альянс», 1994. – 252 с.
7. Философский энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

Анотація

У статті розглядається проблема організаційно-управлінського впливу на розвиток творчої особистості студента.

Аннотация

В статье рассматривается проблема организационно-управленческого воздействия на развитие творческой личности студента.

Summary

The problem of organizational and managing influence on the development of student's creative personality.

Подано до редакції 17.12.2009 р.

□ 2009

Делюкіна К.О.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасна система освіти пред'являє особливі вимоги до підготовки майбутніх кадрів з різних спеціальностей загалом і менеджерів невиробничої сфери зокрема.

Висока соціальна значущість результатів їхньої діяльності, підвищення попиту на фахівців даного профілю зумовили необхідність пошуку нових форм удосконалення їхньої професійної підготовки та формування у них професійних якостей.

На підставі кваліфікаційних характеристик менеджерів невиробничої сфери повинен бути підготовленим до управлінської, інформативно-аналітичної, організаційної, проектно-дослідницької, економічної, консультаційної, планово-фінансової, інноваційної діяльності під час навчання у ВНЗ. Крім того, для дійсного професіоналізму згідно з сучасним розширенням економічного простору, встановленням тісних стосунків з іноземними країнами та постійного вдосконалення інформаційних технологій майбутнім фахівцям буде недостатньо володіти лише теоретичною базою знань зі своєї спеціальності необхідно також, бути харизматичним, мати ерудицію, володіти